

Ämnesprov, läsår 2016/2017

Samhällskunskap

Delprov B

Årskurs

9

Elevens namn och klass/grupp

Till dig som ska göra provet!

- Tänk på att alla uppgifter ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E. Försök därför att skriva det du kan även om uppgiften känns svår.
- Många uppgifter ger dig möjlighet att också visa belägg för nivå C och A. De små rutorna vid varje uppgift visar vilken nivå uppgifterna går till.

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E.

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E och C.

 Uppgiften ger dig möjlighet att visa belägg för nivå E, C och A.

- Tänk på att vid de uppgifter där du ska skriva en bokstav, siffra eller ett kryss bara skriva **ett** tecken vid varje ruta eller rad.

I tankebubblan finns tips om hur du kan göra och vad som är bra att tänka på när du arbetar med uppgifterna.

Demokrati och diktatur är två olika sätt att ordna och styra samhället.

a) Markera med ett kryss vad som vanligtvis kännetecknar en demokrati respektive en diktatur!

	Demokrati	Diktatur
1. Alla landets medborgare har samma rättigheter.	☐	☐
2. Landet styrs av en person eller grupp som har all makt.	☐	☐
3. Medier i landet censureras av makthavarna.	☐	☐
4. Det finns inget lagligt sätt att avsätta dem som styr landet.	☐	☐
5. I landet hålls regelbundna och fria val.	☐	☐

Världens länder har i de flesta fall en statschef som är landets främste företrädare. Beroende på hur statschefen utses kallas landets statsskick för antingen republik eller monarki.

b) Markera med kryss vad som vanligtvis kännetecknar en monarki respektive en republik!

	Monarki	Republik
6. Landet har en kung/drottning som statschef.	☐	☐
7. Landet har en president som statschef.	☐	☐
8. Landet har en kejsare som statschef.	☐	☐
9. Statschefen ärver sitt uppdrag av sin företrädare.	☐	☐
10. Statschefen utses via val.	☐	☐

Nedan finns påståenden om EU.

Sätt ett kryss för ”stämmer” eller ”stämmer inte” vid varje påstående!

Om du sätter två kryss på någon deluppgift så räknas svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

	stämmer	stämmer inte
a) Alla Nordens länder är med i EU.	☐	☐
b) Vart femte år får röstberättigade i EU rösta till EU-parlamentet	☐	☐
c) En av EU:s grundtankar är att bevara freden mellan medlemsländerna.	☐	☐
d) Inom EU råder tullfrihet.	☐	☐
e) Inom EU samarbetar polis och åklagare för att förhindra brottslighet inom unionen.	☐	☐
f) Medborgare i ett EU-land har rätt att under en viss tid resa och arbeta i ett annat EU-land.	☐	☐
g) Om ett medlemsland i EU inte följer EU:s regler kommer landet omedelbart att få lämna EU.	☐	☐
h) Som medlem i EU kan ett land få ekonomiskt stöd i form av olika bidrag.	☐	☐
i) Sverige måste införa euro som valuta inom tio år eftersom vi är medlemmar i EU.	☐	☐
j) Tyskland och Frankrike delar på ordförandeskapet i EU.	☐	☐
k) Varje medlemsland beslutar själva om de ska följa EU-lagar eller inte.	☐	☐
l) Varje lands regering beslutar om vilka som ska representera landet i EU-parlamentet.	☐	☐
m) Varje lands riksdag/parlament bestämmer om de ska lämna EU.	☐	☐

B3 Om Sverige skulle gå ur EU

--	--	--

Sverige har sedan 1995 varit medlem i EU. Medlemskapet ifrågasätts ibland, både av enskilda personer och av politiska partier. Det finns individer, grupper och politiska partier som vill att Sverige ska gå ur EU.

Hur skulle det kunna påverka individer och samhället i Sverige, om Sverige lämnade EU? Beskriv 1-3 konsekvenser.

Försök att:

- förtydliga med exempel eller fakta
- beskriva konsekvenser ur olika perspektiv, för individ och samhälle, på kort och lång sikt

B4 Ett brott begås

--	--	--

Här följer en text som handlar om vägen från brott till dom.

Läs igenom alla begrepp och gör sedan klart texten genom att fylla i luckorna med det begrepp som passar bäst!

Det blir begrepp över.

anhållen	fängelse	tilltalad
dom	försvarsadvokat	vittne
domare	häktad	åhörare
dagsböter	målsägande	åklagare
gripen	notarierna	åtal
gärningsman	nämndemännen	

En man blir rånad i Småstad. Polisen hittar ganska snabbt den misstänkte och den personen blir _____.

En _____ kopplas nu in och blir förundersökningsledare.

Förundersökningsledaren ska också besluta om den misstänkte ska bli _____.

Den misstänkte brottslingen har rätt att få hjälp av en _____.

I rättssalen kallas brottsoffret för _____ och den misstänkte kallas _____.

En person som gick förbi och såg rånaren och rånet kallas _____.

I Sverige kan man dömas till olika påföljder, till exempel _____ eller _____.

Det är domaren i tingsrätten tillsammans med _____ som beslutar om vilken påföljd en brottsling ska få.

**Höganäs -
Fabriken flyttar istället för firar**

Höganäs Keramik skulle ha fyllt 100 år nästa år, istället flyttas produktionen utomlands. Det efter att ha gått med förlust med 19 miljoner kronor de senaste åren.

I februari varslades 85 personer men redan har över hälften hittat nya jobb. Den sista oktober tystnar slamret i fabrikskällarna. Då har många av maskinerna flyttats till sin nya hemvist i Thailand. Höga produktionskostnader och hård konkurrens är orsaker till nedläggningen. Det kan verka som en epok går i graven men allt flyttar inte. Butik, lager och administration blir kvar i Höganäs. Designen ska fortsatt styras från Sverige.

Källa: <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/syddnytt/hoganas-fabriken-flyttar-istallet-for-firar>, Publicerad 2008-08-25

Notisen ovan handlar om något som drabbat många små samhällen i Sverige. Fabriken där många arbetar läggs ner och flyttas någon annanstans.

**Resonera om hur samhället och enskilda individer kan påverkas av en nedläggning!
Beskriv 1-3 konsekvenser.**

Försök att:
- beskriva konsekvenser på kort och lång sikt
- jämföra hur individer och samhällen kan påverkas på olika sätt

--	--	--

Politiker fattar beslut som kan få olika konsekvenser för individer och grupper i samhället. Du ska nu förklara sambandet mellan ett politiskt beslut och en möjlig konsekvens.

a) Förklara hur ett beslut om höjd pensionsålder kan leda till att statens ekonomi förbättras!

Försök att:

- beskriva flera olika samband
- förtydliga med exempel eller fakta

b) Förklara hur ett beslut om en kraftig sänkning av inkomstkatten kan leda till sämre tillgång till sjukvård!

B7 Orsaker till migration

Det finns olika uppfattningar om varför människor tvingas fly från ett land eller väljer att flytta till ett annat land.

Vilka av följande förklaringar stämmer och vilka stämmer inte?

Kryssa för ”Stämmer” eller ”Stämmer inte” vid varje påstående!

Om du sätter ut två kryss vid någon deluppgift eller sätter alla kryss i samma kolumn räknas svaret som ogiltigt.

	stämmer	stämmer inte
a) Många flyr för att det är krig i hemlandet.	☐	☐
b) Den främsta orsaken till migration är att människor vill sprida sin religion.	☐	☐
c) Majoriteten av dem som flyr på grund av krig flyr till ett närliggande land.	☐	☐
d) Många människor flyttar till ett annat land för att få ett bättre liv.	☐	☐
e) De flesta flyr för att få leva på bidrag och slippa arbeta.	☐	☐
f) Svårigheter att leva som öppet homosexuell i hemlandet kan vara en anledning till att människor flyr.	☐	☐
g) En vanlig orsak till migration är att man vill bygga upp terrorceller i världen.	☐	☐
h) Människor som är flyktingar enligt FN:s flyktingkonvention ska ges uppehållstillstånd i Sverige.	☐	☐
i) Många flyr för att kunna utveckla sin kriminella verksamhet.	☐	☐
j) Naturkatastrofer tvingar ibland människor på flykt.	☐	☐
k) Majoriteten av de människor som tvingas fly från sitt land kommer till Sverige.	☐	☐
l) Politisk förföljelse i hemlandet är en vanlig orsak till att människor flyr.	☐	☐
m) Människor som flyr på grund av fattigdom ska räknas som flyktingar enligt FN:s flyktingkonvention.	☐	☐

Joel är 21 år gammal och har varit arbetslös sedan han tog studenten.

Markera med kryss om påståendena kan stämma eller inte stämma med tanke på att Joel är och har varit arbetslös under en längre tid!

Om du skriver två kryss vid någon av deluppgifterna eller skriver alla uppgifter antingen som ”stämmer” eller ”stämmer inte” räknas ditt svar som ogiltigt.

	stämmer	stämmer inte
a) Joel har inte kunnat flytta hemifrån. Detta beror på att han har haft svårt att skaffa bostad eftersom han saknar en fast inkomst.	☐	☐
b) Eftersom arbetsgivare har skyldighet att anställa arbetslösa kommer Joel snart att få en anställning.	☐	☐
c) Eftersom Joel är ung och saknar högskoleutbildning kan han inte få en fast anställning (tillsvidareanställning).	☐	☐
d) Eftersom Joel blev arbetslös direkt efter gymnasiet så har han hela tiden haft tillgång till en mindre inkomst från A-kassan.	☐	☐
e) Eftersom Joel saknar arbetslivserfarenhet kommer han att ha svårare att få en anställning.	☐	☐
f) Studier visar att personer likt Joel som varit arbetslösa länge har bättre hälsa eftersom de har tid att träna under dagarna.	☐	☐
g) Eftersom Joel har varit arbetslös under en längre tid så kommer hans pension att påverkas och bli lägre när han blir gammal.	☐	☐
h) Politiska beslut kan inte påverka Joels möjligheter att få en anställning.	☐	☐
i) Ett sätt att komma ur arbetslösheten för Joel är att utbilda sig.	☐	☐

B10 Konsekvenser av att jobba svart

--	--	--

Att jobba svart innebär att man jobbar utan att betala skatt, men också att arbetsgivaren inte betalar sociala avgifter (t. ex. arbetsgivaravgift).

Vilka konsekvenser kan det bli av att jobba svart?

Försök att:

- förtydliga med exempel eller fakta
- beskriva konsekvenser för både individ och samhälle

Vilka av följande påståenden om media stämmer eller stämmer inte?

Sätt ett kryss för "stämmer" eller "stämmer inte" vid varje påstående!

Om du sätter två kryss på någon deluppgift så räknas svaret på den deluppgiften som ogiltigt.

	stämmer	stämmer inte
a) En viktig uppgift för media är att granska beslutsfattare och politiker.	☐	☐
b) En lokaltidning rapporterar framförallt utrikesnyheter.	☐	☐
c) Propaganda vill påverka människor att ta till sig ett visst budskap.	☐	☐
d) Insändare skrivs i första hand för att ge läsaren allmän information.	☐	☐
e) Censur används i Sverige för att avslöja en misstänkt brottslings identitet.	☐	☐
f) Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter är exempel på tidningar som ägs och drivs av politiska partier.	☐	☐
g) En bloggtext förmedlar oftast personliga tankar och åsikter.	☐	☐
h) Sveriges Radio (SR) och Sveriges Television (SVT) finansieras främst av reklampengar.	☐	☐
i) Internet har bidragit till att nyheter sprids snabbare än tidigare.	☐	☐
j) De flesta demokratiska länder har pressfrihet.	☐	☐

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK